

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

SB ./ riksåklagaren ang. utvisning

(Göta hovrätts dom den 7 februari 2025 i mål B 3811-24)

Efter att Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd i frågan om utvisning har riksåklagaren förelagts att svara skriftligen på överklagandet.

Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom.

Bakgrund

SB, som är medborgare i Irak, har dömts för försök till mord till fängelse i tolv år. Han har också utvisats ur Sverige med förbud att återvända.

Överklagandet till Högsta domstolen

SB yrkar att utvisningsbeslutet ska hävas eller, i andra hand, att återreseförbudets längd ska tidsbegränsas.

SB menar att det vid proportionalitetsbedömningen måste beaktas att han är född i Sverige och har starkt anknytning hit då både hans närmaste familj (föräldrar och syskon) samt övrig släkt är bosatta i Sverige. Han har aldrig vistats i Irak, har ingen familj där och kan inte språket vilket får till följd att hans anknytning till Irak är obefintlig. Om han utvisas med förbud att återvända innebär det i praktiken att han aldrig kommer att få vistas i Schengenområdet och därmed kommer att ha begränsade, om ens några, möjligheter att någonsin återse sin familj. Han menar att en utvisning av honom strider mot Europakonventionen.

SB gör också gällande att det föreligger verkställighetshinder då Irak inte kommer att ta emot honom om han utvisas dit. Han har aldrig varit i Irak, talar inte språket, saknar identitetshandlingar och känner inte till att han skulle vara medborgare i landet. Eftersom han och hans familj är kristna assyrier finns det, enligt en av honom åberopad rapport, skälig anledning att anta att han på grund av sin kristna tro är i fara att straffas med döden, eller utsättas för annan omänsklig behandling eller bestraffning eller förföljelse enligt 12 kap. 1-2 §§ utlänningslagen (2005:716).

Grunderna för min inställning

Utvisning på grund av brott efter den 1 augusti 2022

Reglerna om utvisning på grund av brott ändrades den 1 augusti 2022 (prop. 2021/22:224). Syftet med ändringarna var att det skulle bli möjligt att i fler fall än tidigare utvisa utlänningar som begår brott.

Sänkning av straffvärdegränsen

Ändringarna innebar bl.a. att utvisning oberoende av återfallsrisk numera får ske om brottet har ett straffvärde som motsvarar fängelse i minst sex månader eller som annars är av sådan karaktär att utlänningen inte bör få stanna kvar i Sverige (8 a kap. 1 § första stycket 2 utlänningslagen [2005:716]). Tidigare var straffvärdegränsen ett års fängelse.

Kravet på synnerliga skäl vid långvarig vistelse i landet har tagits bort

Genom lagändringarna togs kravet på att det ska finnas synnerliga skäl för att utvisa en utlänning som har vistats en viss tid i Sverige bort. Som skäl angavs bland annat att lång vistelsetid inte behöver innebära att utlänningen har etablerat sig i det svenska samhället samt att tryggheten att få stanna i Sverige borde vara villkorad av att utlänningen avhåller sig från allvarlig eller upprepad brottslighet (se a. prop. s. 46 f.).

Utlänningens etablering i det svenska samhället ska särskilt beaktas

Ytterligare en ändring som genomfördes var att domstolen vid den bedömning av utlänningens anknytning till Sverige som ska göras när en fråga om utvisning prövas numera särskilt ska beakta i vilken utsträckning utlänningen har etablerat sig i det svenska samhället. Ändringen innebar en åtstramning av den tidigare anknytningsregleringen så att skyddet mot utvisning förbehålls de fall då utlänningen i nämnvärd utsträckning har etablerat sig i det svenska samhället eller har starka familjeband hit. Tidigare praxis konstaterades förlora sin betydelse med dessa regeländringar.

Bestämmelsen om etablering är avsedd att aktualisera delvis samma förhållanden som tidigare inkluderades i begreppet levnadsomständigheter. Liksom tidigare är utlänningens arbetsförhållanden viktiga. Framför allt förvärvsarbete talar för att utlänningen har etablerat sig i Sverige, men också annan sysselsättning såsom studier eller yrkespraktik kan beaktas vid bedömningen av om utlänningen har etablerat sig här. Att utlänningen har ordnade boendeförhållanden kan också tala för att han eller hon har etablerat sig i samhället, medan det motsatta gäller beträffande den som saknar fast bostad. Ytterligare ett förhållande som kan ha betydelse är på vilken grund utlänningen vistas i landet och om utlänningen befinner sig här lagligt. I vilken mån utlänningen behärskar svenska språket liksom hur utlänningen har inrättat sig i samhället i övrigt är också förhållanden som bör beaktas. Den som ägnar sig åt upprepad kriminalitet eller annars lever utanför det reguljära samhället bör enligt förarbetena betraktas som svagt etablerad. Vissa brottstyper kan också i sig tyda på en bristande anpassning till svenska normer och

förhållanden. Inte minst gäller detta hedersrelaterad brottslighet. Vid bedömningen av utlänningens etablering bör dessutom hänsyn tas till utlänningens kvarvarande band till hemlandet. (Se a. prop. s. 41 f. med hänvisning till prop. 1993/94:159 s. 15 f. och NJA 2019 s. 316.)

Även utlänningens vistelsetid i Sverige bör beaktas inom ramen för etableringsbedömningen. Vistelsetiden har nämligen ett naturligt samband med utlänningens etablering, eftersom förankringen i samhällslivet i allmänhet blir starkare efter hand. En långvarig vistelse i landet måste emellertid inte innebära att utlänningen har rotat sig här och blivit en del av det svenska samhället. Bedömningen av en utlännings anknytning till det svenska samhället bör i det konkreta fallet inte utgå från ett allmänt antagande om att banden till samhället blir starkare över tid. Större vikt bör i stället läggas vid de faktiska band som uppkommit under utlänningens vistelsetid i landet. Det kan mycket väl vara så att en person som varit bosatt i landet i flera år inte har kommit in på den svenska arbetsmarknaden eller t.ex. lärt sig språket särskilt bra. Det kan ifrågasättas varför en sådan person ska ges ett starkare skydd mot utvisning än den som vistats i Sverige en kortare tid men som har etablerat sig här, genom t.ex. arbete eller studier. Vistelsetiden bör således inte ges samma självständiga betydelse som tidigare, utan i stället utgöra ett led i bedömningen av utlänningens etablering här. En person som vistas illegalt i riket bör i huvudsak inte åtnjuta ett skydd mot utvisning på grund av vistelsetiden. En vistelse som skett olovligen ska inte medföra ett skydd mot utvisning (jfr NJA 2007 s. 425).

Bedömningen av utlänningens etablering i Sverige kan inte avgöras genom att titta på enskildheter, utan måste bygga på en sammanvägd bedömning av utlänningens situation.

Familjeförhållanden ska beaktas på samma sätt som tidigare

Några sakliga ändringar av bestämmelserna som rör domstolens beaktande av utlänningens familjeförhållanden har inte skett i samband med övriga ändringar.

Förbudet mot att utvisa den som kom till Sverige som ung har tagits bort

Tidigare gällde ett förbud mot att utvisa en person som kom till Sverige innan han eller hon hade fyllt 15 år. Efter lagändringarna får en sådan person utvisas, men endast om han eller hon har gjort sig skyldig till brottslighet som har ett straffvärde som motsvarar fängelse i minst två år eller som annars är av sådan karaktär att han eller hon inte bör få stanna kvar i Sverige. Utvisning får även ske om utlänningen har återfallit i brott på ett sådant sätt att han eller hon inte bör få stanna kvar.

Avvägningen mot skälen för utvisning

När domstolen avgör om en utlänning ska utvisas bör den väga hans eller hennes anknytning till Sverige mot de skäl som talar för utvisning. Ju starkare skälen för utvisning är desto starkare måste utlänningens anknytning vara för att utvisning ska underlåtas. Vid bedömningen av skälen för utvisning och hur

dessas ska vägas mot utlänningsanslutning samverkar brottslighetens karaktär med straffvärdet och de omständigheter som utgör risk för fortsatt brottslighet, t.ex. återfall i brott eller flerfaldig brottslighet. Brottslighet som innebär angrepp mot någons liv är brottslighet av sådan karaktär som ska beaktas som skäl för utvisning. Att utvisningen ska vara proportionerlig följer även av bl.a. Europakonventionen. (Se a. prop. s. 44 f.)

En följd av den sänkning av straffvärdegränsen som infördes är att brott med höga straffvärden i ännu större utsträckning än hittills bedömdes bli ett tungt vägande skäl för utvisning. När straffvärdet vida överstiger straffvärdegränsen om sex månader - exempelvis vid allvarigare fall av vålds- och sexualbrott, grova narkotika- och vapenbrott eller allvarlig brottslighet inom ramen för kriminella nätverk - är utgångspunkten att utvisning ska ske om inte mycket starka skäl talar i motsatt riktning. (Se a. prop. s. 45.)

Europakonventionen

Bedömningen i förarbetena var att förslagen om att skärpa reglerna om utvisning på grund av brott var förenliga med artikel 8 i Europakonventionen. (Se närmare a. prop. s. 44 f.)

Praxis

Högsta domstolen har i två avgöranden den 23 april 2025 prövat om en utvisning på grund av brott är proportionerlig när den dömden har bott i Sverige sedan födseln eller mycket låg ålder; ”Utvisning och anslutning” (I och II).

Det ena fallet avser en 19-åring som är född i Sverige (mål B 7807-24 II) och i det andra fallet en 37-åring (mål B 2849-24 I) som kom hit när han var åtta månader gammal.

19-åringen dömdes för mord till fängelse i sex år och tio månader. Brottet begicks när han var 17 år gammal. Han är en del av en kriminell gruppering och mordet var ett led i en gängkonflikt. Han har under sin uppväxt varit föremål för omfattande insatser men hans utveckling har varit negativ och hans kriminella livsstil har inte kunnat brytas. Med hänsyn till det synnerligen grova brott som 19-åringen döms för kom Högsta domstolen fram till att det finns så tungt vägande skäl för utvisning att ett sådant beslut är proportionerligt. Detta gällde trots att han är född i Sverige och att han begick brottet som minderårig. Dessa förhållanden har dock medfört att förbudet för honom att återvända till Sverige har begränsats till tio år.

37-åringen dömdes för bland annat grovt vapenbrott, tre fall av grovt olaga hot och övergrepp i rättsak till fängelse i fyra år. Han har tidigare dömts för liknande brottslighet. Vid avvägningen mellan brottsligheten och hans anslutning till Sverige, framför allt att han bott i Sverige i princip hela sitt liv, har Högsta domstolen ansett att en utvisning inte skulle vara proportionerlig. Han utvisades därför inte.

Min bedömning

SB, som är 33 år gammal och medborgare i Irak, är nu dömd för försök till mord bestående i att han med direkt uppsåt i förhållande till att målsäganden skulle dö huggit honom i hjärtat med kniv eller annat vasst föremål. Målsäganden, som var väldigt nära att avlida, har orsakats allvarligt lidande och det är ännu inte klarlagt om hans hjärta kommer att återfå full funktion.

Hovrätten, som uttalat att det är försvårande att gärningen begåtts med avsiktssuppsåt, har i förmildrande riktning beaktat att gärningen varit impulsstyrd och föregåtts av någon form av provokation samt att händelseförloppet varit kortvarigt. Enligt hovrätten är straffvärdet av gärningen fängelse i tolv år.

Det som talar för utvisning i detta fall är att det är fråga om ett allvarligt brott mot liv och hälsa med ett mycket högt straffvärde. SB, som nu är 33 år gammal, förekommer i belastningsregistret sedan han var 17 år gammal. Han har sedan tidigare gjort sig skyldig till våldsbrott och även narkotikabrott (överlåtelse). I den senaste domen om narkotikabrott från 2024 finns tydliga skrivningar om att han under den åtalade tiden ägnat sig åt narkotikaförsäljning och han har också mottagit ett flertal betalningar via Swish som tyder på att så varit fallet. Enligt den personutredning som inhämtats vid tingsrätten lever SB sedan flera år tillbaka under socialt oordnade förhållanden då han saknar egen bostad och då han inte är etablerad på arbetsmarknaden annat än genom sporadiska och kortvariga anställningar. SB har heller inte några barn eller någon partner som han lever tillsammans med.

Det som talar mot utvisning är att SB är född i Sverige och att han vistats här under hela sitt liv, att han genomfört hela sin skolgång (grundskola och gymnasium) med fullständiga betyg, att han saknar anknytning till Irak och inte har någon familj som bor där samt att han heller inte talar språket (arabiska). Vidare att hans närmaste familj (föräldrar och syskon) samt även flera släktingar bor i Sverige.

Mot bakgrund av det synnerligen allvarliga våldsbrott SB nu har dömts för och då han även tidigare gjort sig skyldig till vålds- och narkotikabrott väger enligt min uppfattning skälen för utvisning i detta fall mycket tungt. Mot detta står att SB har vistats i Sverige sedan födelsen och att han har anknytning hit genom sina föräldrar och syskon. Vid bedömningen av styrkan av hans anknytning måste dock även vägas in att hans etablering i det svenska samhället för närvarande är svag eftersom han saknar arbete och egen bostad och han av allt att döma försörjt sig genom att sälja narkotika. Enligt min uppfattning medför detta att SB anknytning till Sverige inte kan anses vara av sådan tyngd att hinder mot utvisning föreligger. Med hänsyn till de mycket tungt vägande skälen för utvisning kan ett beslut om utvisning i detta fall heller inte strida mot Europakonventionen. Det finns mot denna bakgrund och då SB var vuxen när han begick gärningen heller inte skäl för att i detta fall besluta om ett tidsbegränsat återreseförbud.

Högsta domstolen har inhämtat yttrande från Migrationsverket av vilket framgår att det inte finns något verkställighetshinder i förhållande till Irak. Det som SB i Högsta domstolen anfört och åberopat kan enligt min uppfattning inte medföra någon annan bedömning.

Det är min uppfattning att hovrättens beslut om utvisning ska stå fast.

Bevisning m.m.

Jag åberopar inte någon bevisning och anser att målet kan avgöras på handlingarna.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Kopia till
Utvecklingscentrum
Åklagarkammaren i Skövde (AM-59860-24)